

András megcsalódik

A Tisza még aludt, olyan mélyen, hogy arra se ébredt fel, mikor jeget vágta a hátából. A gátör is aludt, mert mi a ménkút csinált volna mást, mikor a gát úgy elbújt a hófúvásban, mintha szégyellte volna magát, hogy ő olyan poszt, akinek nincs mit őriznie. A mérnök urak is alhattak, ha úgy tartotta kedvük, bent a messzi városban, és semmi okuk se volt azt álmodni, hogy félreverik a harangot.

A réti ember azonban ébren volt, és már Mátyás-napkor tudta, hogy az idén baj lesz a vízzel. Az Isten tudja, ki mondta meg neki. Vízrajzi jelentésekkel ő nem él, a rádió ide különben se szolgál ki, s újság tíz esztendeje járt utoljára a kezében, mikor kaszakövet vett a tavaszi vásárban, s azt az illető jó ember abba csomagolta be. Hanem az égen és földön voltak mindenféle jelenségek, amikből érteni kell ésszel élő embernek. A réti ember különös madarakat látott a szalmakazal tetején, amelyek nem járatosak ebben a tartományban. Búvármadarakat formáztak, de olyan fülük volt, mint a vöcsöknek, és úgy sírtak, mint a szélkiáltók. Annak is kellett valamit jelenteni, hogy a hold egész télen udvarral járt minden teléskor, és úgy mutatta Szent Dávidot és Cicellét, mintha firhang mögé húzódtak volna. Hát az mitől lehetett, hogy mikor a fekete eperfát kivágta kútágasnak, a fagyűrűk helyén olyan morzsalékot talált benne, mint az elrothadt szíj?

- No, Virgonc - mondta a kutyájának -, ezt bontsd ki, ha jó fogad van!

Magányos öreg létére csak a Virgonccal beszélgethetett a réti ember. Ugyan beszélt ő a naphoz is, ha nem akart felkelni, a szélhez is, ha nem akart lefeküdni, a tűzhöz is, ha az ázott venyige nem akart meggyulladni, továbbá a cserebogárkukacot is megfeddette, hogy ugyan hogy hízhatott már olyan éktelen kövérré, de felelni csak a Virgonc szokott neki mint lelkes állat. Ezúttal a Virgonc csak ásított, annak jeléül, hogy a fák élettana még most nem érdekli.

- Majd annak is eljön az ideje... gazdám - ezt mondta a farka billegetésével.

Igen, mikor nyiladozik az idő, levet ereszt a föld, és az fölszalad a fiatal fába, olyankor szoktak előjönni a kitelelt nyulak, mezőrendőri kihágásokat elkövetni, és olyankor szokott Virgonc nyulászati tanulmányokat végezni. Az idén azonban későn született meg a tavasz, és akkor is vetéltnek. A vizecskék ugyan előbugyogtak, itt-ott meg is szaladtak a földeken, a fák is kezdték nyitogatni a szemüket, de nyulat nem lehetett látni. Mind elhurcolkodott a rétről a partosabb helyekre.

- Megkapták a hírt - bólintott a réti ember, és nemsokára ő is megkapta a hírt.

Álmában megjelent neki az édesapja, akire már vagy ötven esztendeje nem gondolt a réti ember, mert mindig volt neki egyéb gondja. Az is réti ember volt, s hetvenkilencben halt meg, a vízkor, ezen a tanyán. Ez a mostani réti ember akkor suhancár gyerek volt, s neki kellett volna a csikót behúzni a házba, mikor a víz fölvette az udvart, de nem bírta megriadt jószággal, örült, hogy maga ki bírta evickélni az árból. Az apja azonban, aki a tehénnel vergődött, nem nagyon örült, hanem elkáromkodta magát, és utánaugrott a csikónak. A farkát el is kapta, de mindjárt le is merült vele együtt, s valami nagy sodorba kerülhetett, mert sose lett meg többet.

Most, hogy ott állt a fia ágya mellett, szép piros képű, fiatalos embert formázott, inge, gatyája felgyűrve, úgy, ahogy akkor a vízbe ugrott.

- Adj egy pipa dohányt, Andris - ez volt az első szava, és előhúzta a gatyakorcbul a kis tajtékpipát.

A réti ember egyszerre megismerte a pipát a cinezésiról, és az is eszibe jutott, hogy akkor ejtette le az apja a köszörűkőre, mikor a tetőt nádalták. El is csodálkozott rajta, hogy öregember létére neki még ilyen is eszébe jut, de azon még jobban ámulatba esett, hogy az apja rá akar gyűjtani.

- Hát a másvilágon is löhet pipálni? - kérdezte csak úgy fektibül.

- Csakis - intett az apja -, hiszön másképp hogy löhetne kibírni?

- Nono - intett ki a dunna alul a réti ember -, ott az acskó a lócán.

A halott réti ember elkezdett tapogatni, de nem találta a zacskót.

- Nincs itt - mondta mérgesen.

- Akkor leeshetött - mondta a fiú, s kiugrott az ágybul -, majd mindjárt masinát gyűjtök.

- Egy - mondta a halott, és elfújta a föllobbant masinát.

- Kettő - fújta el a másodikat is.

A hatodikat aztán nem bántotta. Nagy világosság lett, s a réti ember észrevette, hogy milyen öreg, eres kéz az övé az apjáé mellett. A halott pedig meglátta a lóca alatt a zacskót.

- Vödd föl, Andris! - parancsolta.

Lehajolt, és odakapott a zacskóhoz, olyan könnyedén, mint ahogy ilyesmit fel szokás kapni. De nem bírta fölvenni.

- Hát ezt mi lelte? - egyenesedett föl.

- Egy! - számolt a halott. - Markold mög jobban!

De markolhatta azt, csak nem engedett.

- Kettő! Rántsd mög, Andris!

Ötször veselkedett neki hiába, hatodszorra pukkant egyet a zacskó, mint mikor a hordó kilövi magából a dugót, egy kis kerek lyuk támadt a helyén, azon elkezdett kifelé bugyogni a víz, egyszerre elöntötte a szobát, s már a szájáig ért a réti embernek, mire fölébredt.

A réti ember másnap fölmászott a nagy jegenyére, annak a hegyibe odalátszott a Tisza. Egy-két jégtábla úszott még rajta, de a komp már megindult. Átment a faluba, a boltba.

- Sütés lesz, András bácsi? - kérdezte a boltosné - elfogyott a kenyere?

S már tördöste is egy kis stanicliba az élesztőt.

- Csak felit adja a tésasszony a röndösnek - mondta a réti ember. - Három könyérre valót.

- No? - csodálkozott az asszony.

- Ölég lössz az hat hétre.

- Hát mi lesz hat hét múlva?

- Nagy szaladás. Itt lössz a víz.

- Szent Isten, ne ijesztgessen, András bácsi!

András nem akart ijesztgetni senkit. Visszafelé menet nagy volt a diéta a kompon, hogy csinál-e a víz kontrabontót az idén vagy nem? Két ember fogadott is egy liter borban. András nem vegyeledett bele a disputába, szó nélkül húzta a kompkötelet. A víz se igen zajongott, de nagyon habzott a széle, mint búcsúkor a jó ser.

András tudta, amit tudott. Nem kedvelte a kenyérsütést, csak muszájból adta rá magát, mióta asszony nélkül maradt. Hogy kevesebb legyen a vesződség, hat kenyeret süttött egyszerre, fölrakta őket a polcra, az ereszet alá, hogy rá ne dohosodjanak, s hetenként szétlocsolta rajtuk egy kanta vizet, hogy rá ne száradjanak. Most nem kellett őket kánikulától féltetni, mind a három kenyeret az ágy alá dugta.

Mire az elsőnek végire ért, már a padlás szájából is meg lehetett látni a vizet, nem kellett érte fát mászni. A réten megindult a szántás, András szomszédjai is munkába fogtak, a vizen túlról való falusi emberek. Az öreg, máskor a legfrissebb a réten, az idén nem törte magát. Egész nap a padlás szájában pipálgatott, és nézte a sebesedő vizet.

- Hát kend, András bácsi - köszönt oda egyik-másik arra vetődő szomszéd - urizál?

- Ráérök.

- Szántani? Mán is elkéstünk vele. Vagy kend bukfencöt akar vetni az idén a földjibe?

- Én még várakszok.

Nem a végrehajtót várta, de az jött meg. Sok zenebonás szegényember van a réten. Nincs a parasztban semmi belátás az idén.

Andrással nem volt semmi viloncia. Maga vezette ki az istállóbul a tehenet, és mikor az rábődült az idegenekre, csendesítően megveregette a farát.

- Mindegy az, Bimbó.

A végrehajtót pedig megkérdezte:

- Hát a Keselyt nem viszi el?

- Majd a nyáron - köpte az dühösen a szót. Azt hitte, csúfolódik vele a gazda.

Mire a második kenyér megszegésére került a sor, a víz már a nyúlgátat legelte. A fehér hablovak mindenféle feketeségeket röpítettek. Némelyikről ki lehetett venni már a ház végiből is, hogy ajtó vagy asztal. Egy háztetőt is látott András, annak kellett lenni, de igen messze vidékről való lehetett, ahol más divatuk van a házaknak.

A réten abba hagyták a szántást, de azért soha ekkora nyüzsgölődés nem volt, mint most. Lovat, marhát, disznót, birkát hajtottak a komp felé. Kocsiszámra vitték az aprójószágot. Ijedt emberek lebontották a tanyájukat, s mentették a tetőt, a deszkát, a téglát, a kerítést. Mindenkinnek elég volt a maga baja, Andrásra ügyet se vetett senki. Már akkor hasig ért a lovaknak a víz, mikor valaki bekurjantott hozzá:

- Gyék kend velünk, András bácsi! Aszongyák, holnap már nem jár a komp!

- Nem ám! - kiáltott vissza András - mánis éri a víz a kötelet, siessetök!

Akkor gondolta meg magát, mikor a kocsi már a kanyarodónál locsogott. Ejnye, ejnye, hátha a Keselyt elvitték volna!

Kivezette az öreg lovat az istállóból, és megcsapkodta a hasát az ostorral.

- Eredj no, hátha valaki pártodat fogja!

A ló megiramodott, de az udvar szélből visszafordult. Ott a kerítés már beledőlt a vízbe. Szaladt a másik oldalra, onnan is visszahökkenett a víz. Jajveszéklő nyerítéssel tartott a házajtónak.

- Ne te ne - csapkodta meg András az ostornyéllal -, hát lögyél eszödön!

Addig verte, míg a ló bele nem ereszkedett a vízbe. Kis darabot kellett neki úszni, aztán már vitte a víz, amerre neki tetszett. Egy ideig vissza-visszaforgatta a fejét fájdalmas nyerítéssel, aztán már csak a nyerítése hallatszott, ahogy a fűzfák koronája közé ért. De az is lehet, hogy az már csak András fülének a képzelődése volt. Nagyon összeszokott a réti ember a lóval, s nem azért nem siratta meg, mintha szégyellte volna, hanem, mert neki nem volt törvénye a sírás.

- No, Virgonc, hát te mire végzöd? - kereste a kutyát. De a kutya még csak nem is vakkantott semmi hívogatásra. Volt neki magához való esze, idejében meglépett.

Másnap reggel már vízbe lépett András az ágyból. Csak bokáig ért, s délig nem sokat emelkedett. A réti ember kényelmesen felhurcolkodhatott a háztetőre. Fölvitte a subáját, az utolsó kenyeret, a maradék szalonnáját, sót, paprikát. Az ennivalót bekötötte a kéménybe, aztán belegubózkodott a subába, szétvetett lábbal eligazkodott a tető nyergén, a hátát nekivetette a kéménynek, és szundított egyet. Jó nagyot, mert kicsillagosodott az ég, mire fölébredt. Rágyújtott, hallgatódzott, nézelődött. Mást nem hallott, csak a víz locsogását, de látni sok mindent látott, ami addig láthatatlan volt. A vízözönt is látta, ahogy gyerekkorában a kis bibliában. Csakhogy akkor a bárka úszott a vizen, most meg nem úszik semmi.

- Mert akkor a Noé uralkodott - ezzel a gondolattal bóbiskolt el -, most meg az Ántikrisztus uralkodik.

Kireggellett, és csakugyan nem úszott egyéb a vizen, csak egy sárga koponya, amit valami östemetőből moshatott ki a víz. András azonban töknek nézte a koponyát, mint ahogy a népek gyakran emberfejnek nézik a tököt. Nem sok ügyet vetett rá, és onnan a kémény mellől nem is láthatta, hogy a koponya beúszik a háza nyitvahagyott ajtaján. Csak arra nézett körül, hogy kutya morog valahol, de már nem is morog, hanem csahol nagyon mérgesen.

- A Virgonc! - ismert rá, és elkáromkodta magát. Noé is bizonyosan így tett, mikor észrevette, hogy a kutyája kimaradt a bárkából.

Hol lehet az az istenverte eb? A csaholás a házból hallatszott, a kéményen jól kiszolgált a hang. De mit ugathat? Ez nem az ijedtség hangja, hanem a haragé. No de ez már szűkülés! Már csak mégse mondhassa a Virgonc, hogy akkor nem törődött vele, mikor elérkezett a világ vége. Hiszen, úgy lehet, már csak ketten maradtak az egész világból.

- Virgonc! Virgonc! - kiáltotta be a kéményen.

Ha valaha öröm volt teremtett állat hangjában, a Virgonc feleletében az volt.

András lemászott a tetőről. A hónaljáig ért a víz, föl-föl is kapta, de azért beviaskodta magát az ajtón.

- Hamm-hamm-hammar! - köszöntötte a kutya a kemence tetejéről, elázottan, mint a kiöntött ürge. Úgy kellett lenni, hogy mikor megorrontotta a veszedelmet, bebújt a kuckóba, onnan fölkapaszkodott a vízből a kemencenyakra, s azon dühödött föl, hogy a koponya incselkedett vele a víz színén.

- No gyere, te szégyöntelen! - nyalábolta le András a kutyát, aztán leoldozta a tulajdon nvakravalóját, abba belepólyálta, s úgy kötötte a vállára.

- No, így talán szöröncsét próbálhatunk! - mondta neki.

Leszaggatott néhány kéve nádat a tetőről, mire meg tudott kapaszkodni, de utoljára csak fölért. Megszalonnáztatta a kutyáját, aztán a suba alá bújtatta az ölébe, s ő maga csak akkor kenyerezett meg. Jól is esett, s az se volt baj, hogy megszomjazott utána.

- Estig helyembe gyün az ital - méricskélte a szemével a vizet -, addig löhet egyet humni.

Nagy kurjongatásra ébredt föl.

- Hé, ember! Öreg! - Egy csónak úszott oda a tetőhöz. Úri csónak, két úrféle emberrel.

- Nini, vízibubák! - csodálkozott rájuk András. Andrásék így hívták a regattistákat.

- No, ne a szemit meresztgesse kend, hanem szálljon be! - kiáltottak rá.

- Minek szállnék!

- Elment az esze kendnek? Hát nem akar menekülni?

- Mőnekülni? Hát hova löhet itt mőnekülni?

- Ne számárkodjon kend! Hát a faluba!

- A víz oda is csak bemén.

- Akkor meg majd a városba, Szegedre.

- Az se ér semmit - rázta a fejét András. - Az is vízzé lössz.

A vízibubák elnevezték magukat.

- Ejnye, de kutyahitú ember kend. Akkor elvisszük Félegyházára. Oda már csak nem mén be a víz.

- Be az - bólíntott András - mindönüvé. Nem üsmerik maguk a Tiszát. Ötven esztendeig csöndben van, de akkor föllázad, és a legmagosabb högyet is möghaladja egy öllel. Így végezte ezt az Isten a Tiszáru.

Alig bírták leráncigálni a tetőről, aztán megfordultak a falu felé. A réti ember nem szólt az egész úton. Csak mikor kikötöttek a falunál, és meghallotta, hogy egy centit apadt a víz, csak akkor szólalt meg, szemrehányóan fordulva a Tisza felé:

- Hát nem löhet már hinni neköd se!